

Ivan Šimko: Kresťanskodemokratická politická misia

Prológ

Začnem literárnym príbehom talianskeho spisovateľa a filozofa Umberta Eca, ktorý v eseji „Z Patmosu do Salamanky“ píše o úžasnej dileme, typickej pre prelomovú dobu. Je to príbeh učenca zo Salamanky, ktorý „...je znalec astronómie a geografie a pozná všetko, čo staroveké texty hovoria o ptolemajskom astronomickom modeli, vyzná sa v kultúre, a tak môže svojich bližných učiť, aké sú rôzne časti sveta, akí ľudia ich obývajú a akými cestami sa treba uberať, aby sa tam človek dostal. Táto suma znalostí umožňuje učencovi zo Salamanky získať miesto na ...univerzite a hojné požitky od španielskeho kráľa. / Pred zbor vedcov v Salamanke však predstúpi Krištof Kolumbus, aby im predložil nové poznatky o tvare a rozmere Zeme. Spolu s domnienkou, že sa dá cestou na Západ dôjsť na Východ. Náš vedec pochopiteľne Kolumba odmietne. Kolumbus sa však napriek tomu na more vydá a objaví Ameriku. Od toho okamihu sa zmení tvár Zeme. Astronomické a geografické knihy zrazu prestanú platiť. Pojmy, ktorých bol náš učenec predavačom a autorizovaným šíriteľom, odrazu nemajú žiadnu cenu. Novými technikmi zemegule sa razom stávajú moreplavci a cestovatelia a k nim sa pripájajú vedci, schopní prispôbiť sa novému pohľadu na svet. Učencovi zo Salamanky, pokiaľ chce ďalej žiť, sa ponúkajú dve perspektívy: buď sa podrobí preškolovaciemu kurzu a získa znalosti, ktoré mu umožnia stať sa majstrom kultúry a života v zmenenom horizonte vzťahov, alebo založí novú vedu postavenú na téze o morálnych a kultúrnych škodách, spôsobených objavením Ameriky.../ Je síce pravda, že Amerika existuje, ale to, že existuje, je zlé a ľudskému plemenu z toho vzíde jedine veľká škoda. Vedec zo Salamanky, ktorý sa stal znalcom v odbore „kde skončíme, ak to takto pôjde ďalej!“ takto nájde svoju rolu v spoločenskom kontexte, nájde si politické, náboženské a ekonomické organizmy, ktorým by jeho ideologická propaganda mohla priniesť úžitok, skrátka dostane naspäť svoje miesto a s ním i všetky požitky.“ Eco nazýva vedca zo Salamanky v jeho novej role „predavačom Apokalypsy“. (Umberto Eco: *Skeptikové a těšitelé*, Nakladatelství Svoboda, Praha 1995, str. 398 - 399).

Ecov príbeh je odstrašujúcim príkladom intelektuálnej nepoctivosti, existenčného strachu a zavieraní očí pred realitou. Pre nositeľov politickej moci môže byť takéto správanie krátkodobé efektívne a užitočné, ale dlhodobé to má pre spoločnosť, v ktorej takto uplatňujú svoju politickú moc, vždy tragické následky. Ecov vedec si môže síce na nejaký čas (možno ešte i na svoj celý život) uchovať pozíciu, ale je to stratená varta. Jeho svet je už odsúdený na zánik. Realita ho prevalcuje. A je to preto, lebo jednoducho nechce vidieť nejakú pravdu o človeku. Zažila to antika, zažil to univerzalizmus vrcholného stredoveku, a dnes to prežíva naša generácia.

Na posolstvo tohto príbehu som si spomenul v poslednej fáze prác na novom základnom programe KDH. Veľa som premýšľal, prečo sa v priebehu záverečnej redakcie z návrhu vypustili práve témy, ktoré boli najzaujímavejšie. Viem, že také témy predstavujú isté riziko, pretože vyvolávajú polemiku. Iba banálne témy sú také, že nikto proti nim nič nemá. Akoby som v tom zacítil obavy vydať sa do neznámeho politického terénu.

Poslednú bodku týmto úvahám dalo referendum. Definitívne je mi jasné, že budúcnosť má iba taká kresťanská demokracia, ktorá sa dokáže odpútať od obrany starého sveta a uprie svoju pozornosť do budúcnosti. Kresťanská demokracia, ktorá nebude hovoriť iba o potrebách reforiem v spoločnosti, ale ktorá bude schopná reformovať i seba. Kresťanská demokracia, ktorá sa bude modernizovať.

Kresťanskodemokratická politická misia

Schválený základný program veľmi presne pomenúva zápas medzi pravícou a ľavicou ako našu základnú frontovú líniu. Ona takou na Slovensku naozaj je, a isto ešte nejaký čas ňou bude. Kresťanskí demokrati sa v tomto zápase ocitli na pravej strane barikády, pretože na tej druhej boli, a stále sú, komunisti a ich nasledovníci.

Bolo nutné pobiť sa o slobodnú spoločnosť. KDH nemohlo (a nemôže) stáť na inej strane tohto spoločenského frontu.

Vývoj v dnešnom svete však ukazuje, že pred nami sa začína rozhorievať celkom nový a neľútostný zápas, ktorý má potenciál stať sa hlavným konfliktom budúcich desaťročí. Svet je na križovatke a nová rozlišovacia línia sa rodí medzi tými, čo sú mentálne pripravení nový svet akceptovať, a tými, čo sa tomu bránia, a chceli by zachovať čo najviac z toho sveta, ktorý poznajú, a na ktorý si zvykli. Niektorí i násilne.

Najkrutejším vyjadrením tohto obranného postoja sú bojovníci Islamského štátu. Oni odrezávajú hlavy predovšetkým umierneným moslimom, teda tým, čo by podľa nášho videnia mali patriť k nim, avšak radikáli ich považujú za zradcov islamu, odpadlíkov hodných smrti. A to iba preto, lebo sa chcú prispôbiť svetu, v ktorom žijú. ISIS je zvrátený pokus o obnovenie istôt starého islamského sveta.

Ale i hnutie Pegida vo svojom radikalizme za „očistenie“ európskych krajín je zápasom za podobu sveta, ktorá sa už nenávratne pominula.

Slovensko akoby nejaký čas zotrvalo v závetrí tohto nového spoločenského konfliktu. Otázky zápasu s dominujúcim postkomunistickým bratstvom, všadeprítomná korupcia, ktorá prerástla hlavu politike i zdravej ekonomickej súťaži a prenikanie nevolených mocenských skupín do politického systému, sa stali natoľko naliehavými, že sa nám dlho zdalo, akoby sa konflikt medzi starým svetom a novým svetom nás tu pod Tatrami veľmi nedotýkal. Až spoločenská diskusia pred referendum celkom prekvapivo otvorila Pandorinu skrinku. Vášne sa zrazu rozohoreli v intenzite, akú sme azda ani neočakávali. Pritom nešlo ani tak o samotný obsah otázok, ale o celkový spoločenský kontext.

Pred kresťanskou demokraciou sa opäť otvárajú podobné alternatívy, ako pred učencom zo Salamanky. Môže sa stať prorokom apokalypsy a brániť pozostatky minulosti. Ešte s tým chvíľku prežije. Popri kadejakých extrémistoch sa však bude musieť radikalizovať. A i tak to bude vopred prehratý boj. Druhou možnosťou kresťanských demokratov je, že sa smelo vydáme do nového terénu a v ňom budeme hľadať postoje inšpirované kresťanským pohľadom na človeka. Môžeme tak osloviť a pomôcť miliónom dezorientovaných ľudí. Ale bude to stáť veľa námahy, a nebude to bez rizík.

Medzi fanatikom a človekom s vrúcny presvedčením je zdanlivo nepatrný rozdiel. I preto fanatici lovia medzi poctivými a presvedčenými. Rozlišovacím kritériom medzi nimi je vzťah ku slobode. I človek, ktorý je vo svojich životných postojoch neochvejný, môže rešpektovať slobodu iných ľudí vnímať veci inak, a i žiť inak. Fanatik nie. Jeho presvedčenie je zákonom pre každého, a ak na to bude mať dosť síl, tak nebude váhať použiť aj donucovaciu moc. Kresťanská demokracia sa opiera o vnútorné presvedčenie, ale musí si dávať veľký pozor, aby sa neocitla po boku fanaticov. Už i náznak takejto pozície zavierajú jej brány komukoľvek, kto nepatrí do fanatického bratstva. V podmienkach politického zápasu nám túto pozíciu často podsúvajú naši politickí rivali, ale reálne nás do nej zaťahujú autentickí fanatici. Ubrániť sa a jasne deklarováť úctu a rešpekt ku slobode, ako základu demokratického usporiadania, môže v takýchto prípadoch vyžadovať značnú dávku

politickej odvahy. Ale iba to je cesta k veľkej a príťažlivej kresťanskej demokracii. Nie je to zrada ideálu a kresťanských právd. Slobodu človeka od stvorenia rešpektuje i Boh. Veď bez slobody by ľudská bytosť nestála za nič.

Práve takúto politickú odvalu vyžadovali i tie témy, ktoré sa do programu napokon nedostali. Spomeniem len dve z nich. Prvou je „práca pre každého“. Pôvodne to bol kľúčový zámer a i názov ekonomického programu. I súčasný pápež zdôrazňuje, že práca nie je iba zabezpečovaním živobytia. Je to otázka dôstojného života. Človek, ktorý pracuje, cíti, že ho ľudia potrebujú. Keď sme tvorili našu víziu na dvadsať rokov, chceli sme vytýčiť smelý zámer hľadať cestu k takejto dôstojnej ekonomickej pozícii pre každú ľudskú bytosť, čo o to stojí. Neprešlo, zostala iba izolovaná a oslabená zmienka v časti o sociálnej politike. Asi sme sa zľakli.

Druhou takouto témou je zdanlivo technická otázka volebného systému. Pôvodný návrh kombinovaného volebného systému umožňoval priamu voľbu parlamentného poslanca. Ide však o oveľa zásadnejšiu otázku. Ide o vzťah občana k tým, čo ho reprezentujú. Súčasné pravidlá medzi občana a jeho zástupcu kladú politickú stranu. Kým to tak zostane, bude sa nedôvera voči politike prehľbovať. A môže to dosiahnuť kritickú úroveň, ktorá ohrozí i samotné základy demokratického usporiadania spoločnosti.

Považujeme tieto a i ďalšie témy, čo sa do schváleného programu nedostali, za zásadné. Týkajú sa sveta, ktorý prichádza a nemôžeme pred nimi zavierať oči. Preto ich chceme systematicky rozvíjať a budeme sa usilovať pre ne získať medzi kresťanskými demokratmi podporu. Tieto témy sú o živote. Kresťanskej demokracii nebude stačiť, ak sa bude držať iba osvedčených „kresťanských“ tém, v ktorých sú jej postoje jasné, avšak väčšinu spoločnosti nezaujímajú.

Pápež František vo svojej programovej exhortácii *Evangelii Gaudium* píše o potrebe obnovy Cirkvi takto: „Snívam o misijnej rozhodnosti schopnej všetko premeniť tak, aby sa zvyky, štýl, jazyk a všetky cirkevné štruktúry stali vhodnými prostriedkami na evanjelizáciu súčasného sveta - viac než prostriedkami sebazáchovy...“ (EG 27) Ak takýto prístup vyhlasuje hlava Katolíckej cirkvi pre pastoračnú činnosť, o to naliehavejšie to platí pre politickú činnosť inšpirovanú Kristovým učením. Kresťanskodemokratická politická misia bude užitočná ľuďom, bude veľká a silná iba ak sa vydá v ústrety svetu, ktorý sa pred našimi očami rodí, mení a vyvíja.

Tým, čo majú strach z budúcnosti a z neznámeho, tento strach často bráni pre riziká rodiaceho sa sveta vidieť i jeho úžasné príležitosti. My, kresťanskí demokrati, sa sústreďme predovšetkým na ne!

Som presvedčený, že kresťanská demokracia má na viac ako na osem až desať percent. Môže sa stať hlavnou silou pretvárajúcou Slovensko. Tak ako to robia nemeckí kresťanskí demokrati od druhej svetovej vojny vo svojej vlasti, a dnes i v Európe. Ale to by sme museli opustiť bezpečný prístav ochrany svojich tradičných voličov a svojich tradičných tém, a vydať sa tam, kde kresťanov posielala ich Majster: medzi ľuďmi. Skutočná kresťanskodemokratická misia ide v ústrety aj tým, čo by teraz za nami neprišli. To ale vyžaduje modernizáciu programovú i štrukturálnu. Našou ambíciou je hľadať aktivistov pre takúto modernizáciu.